

vyhnutelné, tj. je-li připraveno celým předcházejícím průběhem společenského vývoje“ (s. 205).

Jak jsme se už zmínili, Batalov v některých obtížných otázkách nedovádí svou argumentaci důsledně do konce. Nepodařilo se nám ovšem v této krátké recenzi ani postihnout všechny klady Batalovovy knihy, které v ní nesporně zcela převažují: Domníváme se, že jde o jeden z nejlepších příspěvků, které v socialistických zemích o hnutí a ideologii „nové levice“ vyšly, o příspěvek, který byl oprávněně přeložen do češtiny a zpřístupněn širšímu okruhu našich čtenářů.

Helena Havlasová

Claus-Artur Scheier: Die Selbstentfaltung der methodischen Reflexion als Prinzip der neueren Philosophie. Von Descartes zu Hegel; K. Alber, Freiburg—München 1973, 190 s.

Scheierova kniha vychází v edici Symposium, věnované především rozboru problémů v oblasti dějin filozofie. Ani Scheier se nevyvíká tomuto tematickému okruhu: Klade si náročný úkol nalézt jednotný princip novější filozofie jako první filozofie a sledovat jeho autonomní vývoj, přičemž se chce omezit na spor o metodickou reflexi a nevěnovat pozornost jejím důsledkům za hranicemi noetiky. Jeho zkoumání zahrnuje celé 17. a 18. století a počátek století devatenáctého, začíná Baconem a končí Hegelovou filozofií. Podrobně rozebírá epistemologické úsilí Descarta, Spinozy, Leibnize, Kanta, Fichta a Schellinga. Sleduje jejich snahu o nalezení principu, jenž by filozoficky zajišťoval jistotu a pravdivost poznání. Vychází z faktu, že už u Bacona se objevuje nedůvěra k přirozenému rozumu: má-li být skutečně poznávacím prostředkem, musí být jeho výsledky něčím více než pouhým míněním a on sám musí být chápán jako schopnost správně usuzovat a oddělovat pravdu od nepravdy. Úkolem novějších filozofů bylo tedy nalézt základy a důvody této schopnosti, která sama je předpokladem veškeré poznávací činnosti lidí a tedy také filozofie.

Scheier ukazuje Descartův postup při nalézání tohoto principu v bohu, Spinozovo rozvinutí jeho pojetí v analýze vztahu jednoty a mnohosti, Leibnizův rozbor vzpomínající a zvnějšňující reflexe, Kantův posun jejich vztahu, zavedení pojmu sebevědomí a rozumu, Fichteho rozšíření reflexe jako vědosloví a přechod německé klasické filozofie k analýze pojmu negativity.

Kniha je psána hutným slohem, autor se soustřeďuje výlučně na noetickou problematiku; domnívá se, že je možné pochybovat o tom, nakolik je zde tato rigorózní kázeň na místě. Důsledné abstrahování od další filozofické a dokonce i nefilozofické problematiky může pochopení knihy znesnadnit, nehledě na to, že tato koncepce vede k přecenění autonomnosti a imanentnosti ve vývoji teorie poznání. Nevadí, že se autor odmítá zabývat důsledky metodologického vývoje filozofie v ostatních oblastech této nauky; zdá se však, že zamlčení impulzů tohoto procesu deformuje i chápání noetického vývoje samotného.

Ivana Holzbachová

Émile Callot: Les trois moments de la philosophie théologique de l'histoire (Augustin – Vico – Herder; situation actuelle); La pensée universelle, Paris 1974, 379 s.

Émile Callot, autor mnoha prací z oboru filozofie biologie, filozofie dějin a sociologie, se ve své poslední knize pokusil o zpracování velmi náročného úkolu: Na základě rozboru směrů v teologické filozofii dějin ukázat možnosti a meze filozofie dějin vůbec. Převážnou část práce věnoval rozboru Augustinovy, Vicoovy, Herderovy a současné teologické a křesťanské koncepce dějin. Kniha je rozdělena do sedmi kapitol: Co je teologická filozofie dějin, Svätý Augustin, Jean-Baptiste Vico, Herder, Historický a dialektický význam těchto tří doktrín, Současná situace, Dvě filozofie dějin.

V první kapitole se Callot zabývá předmětem historie a její reflexí. Předmětem historie je podle jeho názoru chování člověka jako rodu a lidstva jako všech lidí,